

Groeidynamiek van het Nederlandse MKB 2007-2019

Dr. Richard Haans; Prof.dr. Justin Jansen
Rotterdam School of Management, Erasmus University
4 oktober 2021



Belangrijkste bevindingen

Groei in banen en productiviteit

Groeipatronen en prestaties van MKB bedrijven

Groeidynamiek van MKB bedrijven

Het pad naar groei in banen én productiviteit:

- Internationalisering
- Innovatie
- Investeringsen

Slimme interventies

Onderzoeksverantwoording

Belangrijkste bevindingen

Gezond groeien als fundament voor korte en lange termijn succes

Gezonde groei door de combinatie van groei in banen én productiviteit (dus groter én slimmer) zorgt voor het beste uitgangspunt voor Nederlandse MKB bedrijven. Het leidt tot meer toegevoegde waarde en winstgevendheid (en investeringsmogelijkheden). Banengroei zonder productiviteitsverbetering zorgt juist voor een daling in de resultaten.

MKB bedrijven die groeien in productiviteit en banen in tien jaar gelijk gebleven

Het relatieve aantal MKB bedrijven dat gezonde groei realiseert is, ondanks een opleving gedurende 2011-2017, de afgelopen periode gedaald. En is daarmee op hetzelfde niveau als in 2011. Actie is noodzakelijk. Meer MKB bedrijven zullen gestimuleerd en ondersteunt worden in het behalen van groei in banen en productiviteit.

Eerst groter dan slimmer

MKB bedrijven kunnen gezonde groei door verschillende ontwikkeltrajecten behalen. Echter, de meeste MKB bedrijven groeien eerst in banen, om daarmee slagkracht te kunnen realiseren, en dan pas in zowel productiviteit als banen. Door vervolgens slimmer te opereren, efficiencylagen te maken en de productiviteit van medewerkers en processen te vergroten.

Investeringsen zijn belangrijk. Maar competenties en vaardigheden nog veel meer.

Investeringsen (met name in vaste activa) helpen in het bereiken van gezonde groei. Maar investeringsen alleen leveren nog relatief weinig op. Investeringsen in kennis en technologie zal moeten worden toegepast in nieuwe producten, diensten of verdienmodellen. En dat vraagt om specifieke competenties en vaardigheden bij Nederlandse MKB bedrijven.

Samenwerking met klanten de meest doorslaggevende factor voor gezonde groei

Co-creatie met klanten vormt een uitermate belangrijke voedingsbodem voor MKB bedrijven om nieuwe groeikansen te realiseren. Niet alleen door goed aan te sluiten bij opkomende technologieën en veranderende klantwensen, maar ook door gezamenlijke activiteiten te ontplooien om procesverbeteringsen door te voeren.

Ondersteuning vanuit de overheid een belangrijke aanjager

Overheidsondersteuning in het innovatieproces blijkt een belangrijke aanjager te zijn van groei in banen en productiviteit. Met name ondersteuning vanuit nationale overheden blijkt hierin een rol te spelen.

Door slimme interventies komt het Nederlandse MKB in beweging. Op weg naar gezonde groei door een combinatie van banengroei en productiviteitsgroei! En dat maakt impact.

...als ongeveer 10 procent van Nederlandse MKB bedrijven, dus zo'n 45,000 MKB bedrijven, bijvoorbeeld gaan samenwerken met klanten tijdens het innovatieproces, internationaliseren en gaan inzetten op product of procesinnovatie, dan levert dat gezamenlijk bijna 15.000 FTE aan nieuwe banen, 1.3 mld euro aan extra productiviteit, 11.7 mld euro aan extra toegevoegde waarde en 670 mln euro aan extra winstgevendheid van Nederlandse MKB bedrijven.

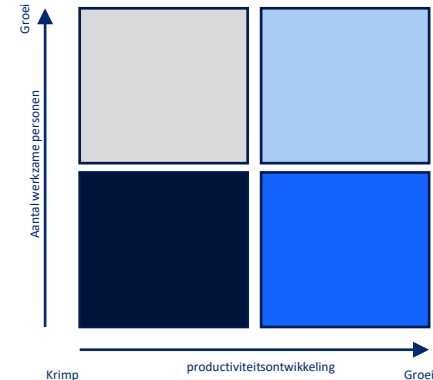
Met de ambitie om de weerbaarheid en wendbaarheid van Nederlandse MKB bedrijven te versterken, de toepassing en implementatie van slimme interventies, kan een substantiële bijdrage worden geleverd aan het korte en lange termijn succes van Nederlandse MKB bedrijven.

MKB bedrijven in Nederland: Groei in banen én productiviteit

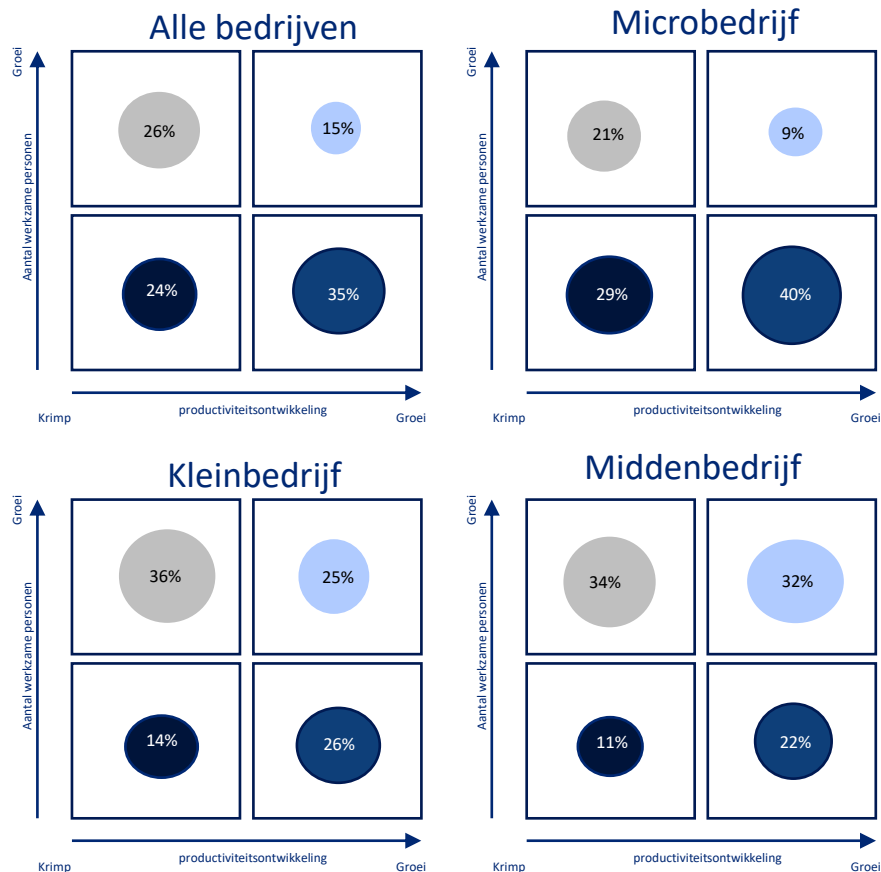
Bij de analyses en uitwerken van de resultaten is voortgebouwd op eerdere inzichten* rondom groeisegmenten en toegevoegde waarde, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen mogelijkheden voor groei:

- **Productiviteitsgroei**
- **Banengroei (aantal werkzame personen)**

De focus van deze analyses ligt op het bereiken van én-én groei: groei in zowel productiviteit als banen.



Productiviteits- en banengroei van het Nederlandse MKB 2007-2019

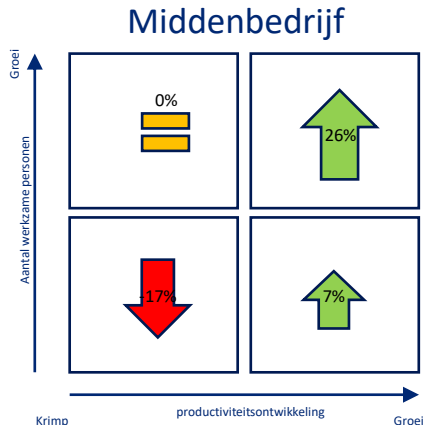
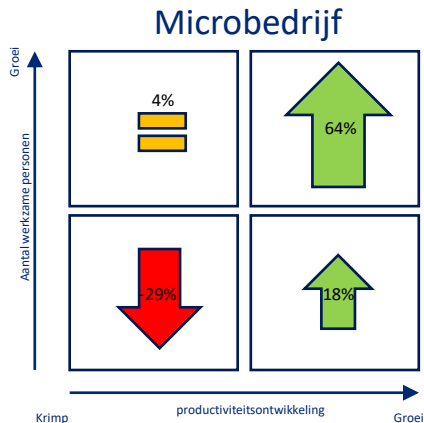
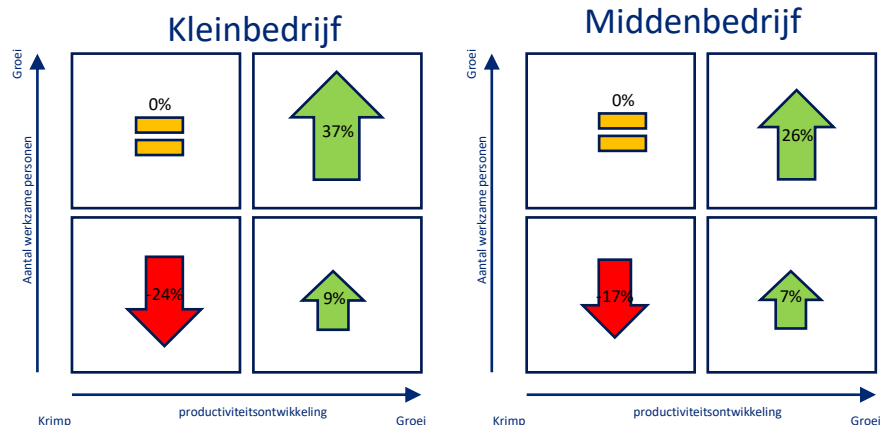
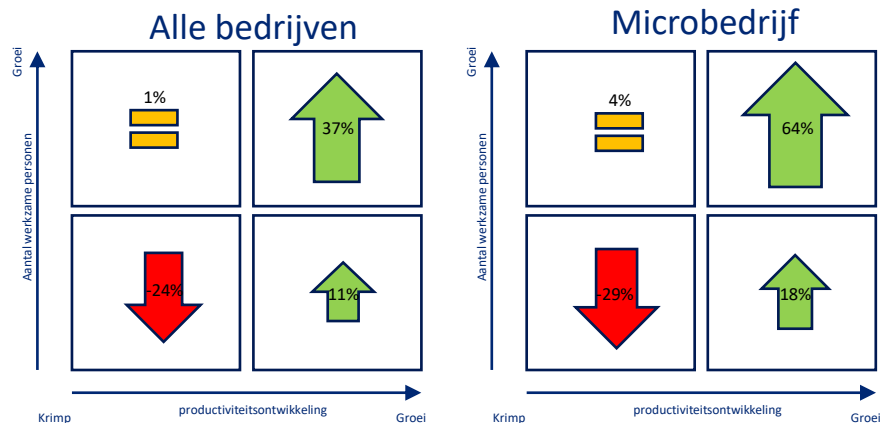


De meeste MKB bedrijven groeien in productiviteit (35 procent), en iets minder in banen (26 procent). Ook stagneren relatief veel MKB bedrijven (24 procent; met name binnen het microbedrijf), waardoor deze laatstgenoemde groep noch in banen noch in productiviteit groeit (of zelfs krimpen).

Van alle MKB bedrijven in Nederland is 15 procent in staat geweest om zowel in aantal banen als ook in productiviteit te groeien. Dit percentage ligt echter substantieel hoger voor het klein- en middenbedrijf (respectievelijk 25 en 32 procent).

Groeipatronen en prestaties van Nederlandse MKB bedrijven

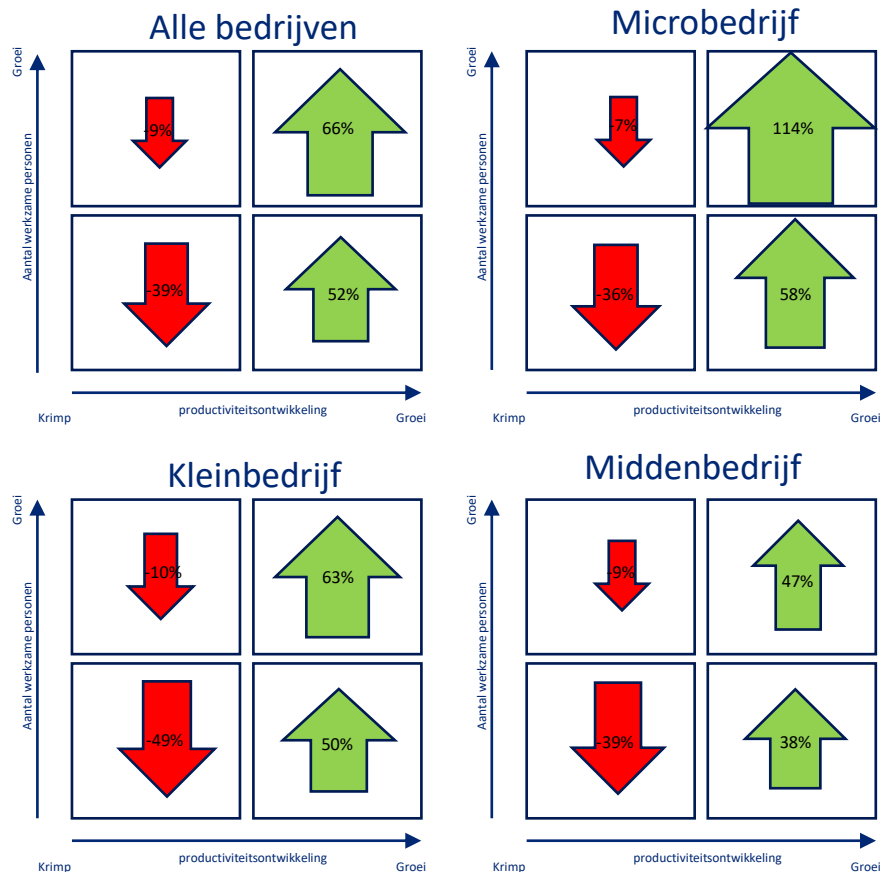
Bedrijfsresultaten: Toegevoegde waarde



Banengroei leidt niet tot verbetering van de gegenereerde toegevoegde waarde. Productiviteitsgroei wel. Maar een combinatie van productiviteits- en banengroei (groter en slimmer) leidt tot de meest significante verbetering van de bedrijfsresultaten.

Met name voor het microbedrijf en het kleinbedrijf is groei in zowel banen als productiviteit geassocieerd met groei in toegevoegde waarde.

Bedrijfsresultaten: Netto resultaat

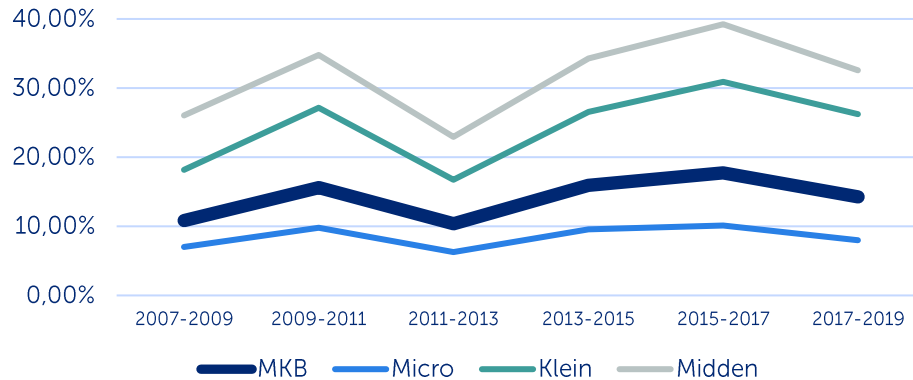


Enkel groeien in banen lijkt ten koste te gaan van groei in het netto resultaat. Productiviteitsgroei is echter geassocieerd met verbetering in deze resultaten.

Maar een combinatie van productiviteits- en banengroei (groter en slimmer) leidt ook hier tot de meest significante verbetering van de bedrijfsresultaten, met name voor het microbedrijf en het kleinbedrijf.

Groeidynamiek van Nederlandse MKB bedrijven

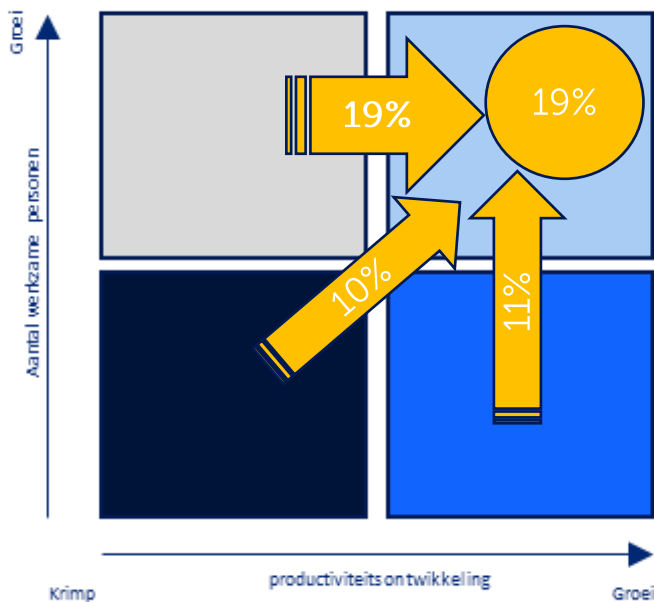
Percentage van Nederlandse MKB bedrijven dat beweegt richting groei in banen en productiviteit



De afgelopen tien jaar schommelt het aantal MKB bedrijven dat doorgroeit in banen en productiviteit rond de 15 procent. Het klein- en middenbedrijf zit daar met 25 tot 30 procent beduidend boven.

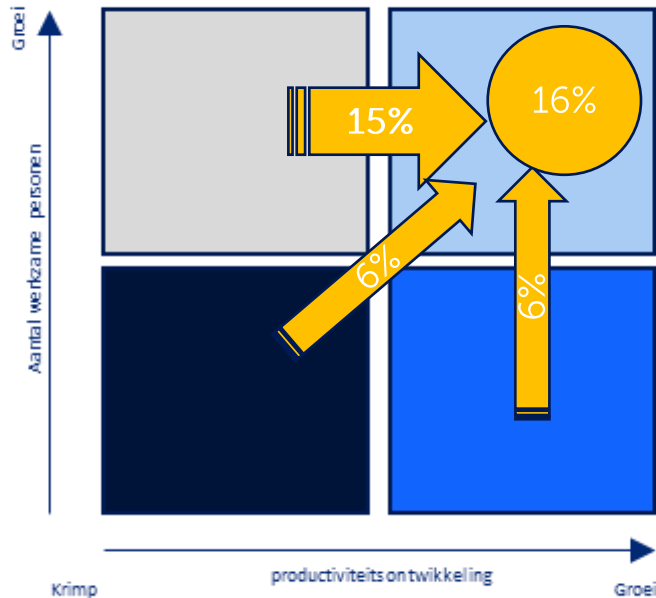
Ondanks dat gedurende de periode 2011-2017 het relatieve aantal MKB bedrijven dat doorgroeit in banen en productiviteit is toegenomen, is dat in de laatste periode (2017-2019) juist weer afgenomen. Daarmee zijn de relatieve aantallen MKB bedrijven weer terug op het niveau van 2009-2011.

Het pad naar groei in banen én productiviteit



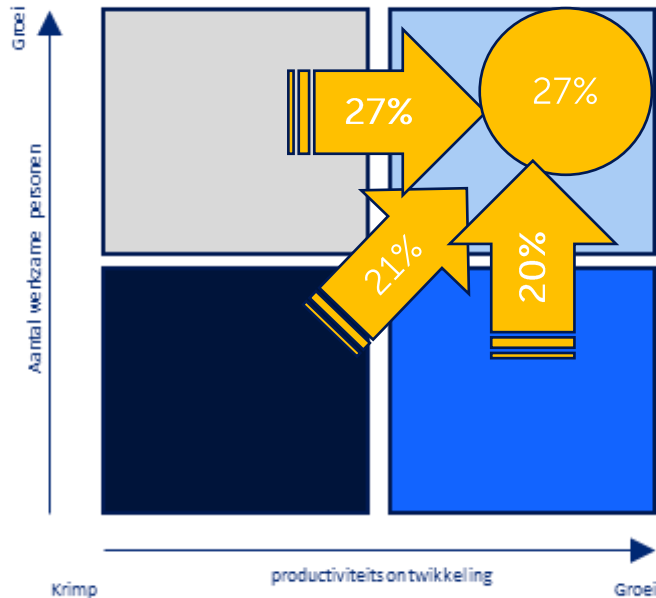
De grootste gedeelte van Nederlandse MKB bedrijven dat groeit in banen én productiviteit (bijna 20 procent), groeit eerst in banen en dan productiviteit. Door slimmer te worden. Processen te versnellen. En de efficiëntie te vergroten. Ook weet een groot deel van het MKB gezonde groei vast te houden.

Groei in banen en productiviteit kan in mindere mate ook worden bereikt door eerst te groeien in productiviteit en dan banen (11 procent) of zelfs vanuit een stagnerende positie van krimp in zowel banen als productiviteit (10 procent). Deze MKB bedrijven maken een flinke stap voorwaarts door nieuwe groeikansen op een efficiënte manier waar te maken.



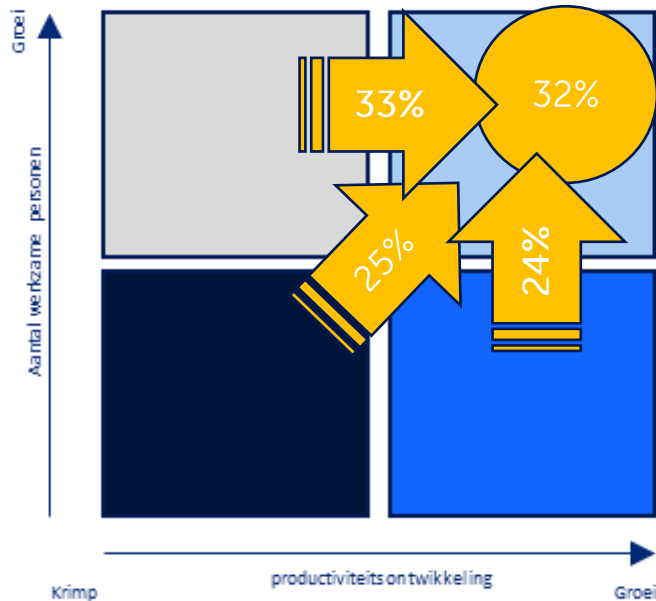
Ondanks dat beduidend minder microbedrijven groeien in banen en productiviteit in vergelijking tot het midden- en kleinbedrijf, is de kans op groei in beide dimensies het grootst door eerst te groeien in banen en vervolgens ook de productiviteit te vergroten (15 procent). Ook lukt het microbedrijf het redelijk goed om gezonde groei vast te houden.

Groeien in beide dimensies door eerst te groeien in productiviteit en dan ook banen komt beduidend minder voor (6 procent). Hetzelfde geldt vanuit een positie van krimp. Slechts 6 procent van de microbedrijven die eerste krimpen in banen en productiviteit, weet in de periode erna te groeien in beide dimensies.



De kans om als kleinbedrijf te groeien in banen én productiviteit is vanuit verschillende uitgangspunten mogelijk. Ondanks dat bij het kleinbedrijf de kans daarop het grootst is indien een kleinbedrijf eerst groeit in banen (27 procent) of vanuit eerdere gezonde groei (27 procent), kan een combinatie ook worden bereikt wanneer er eerst productiviteitsgroei plaatsvindt (20 procent) of zelfs vanuit een positie van stagnatie (21 procent).

De dynamiek in groeipaden is relatief groot bij het kleinbedrijf. En daarmee ook de mogelijkheden om groei in banen én productiviteit te realiseren.



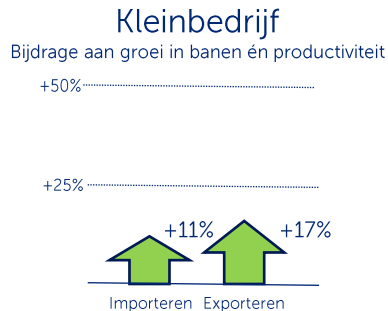
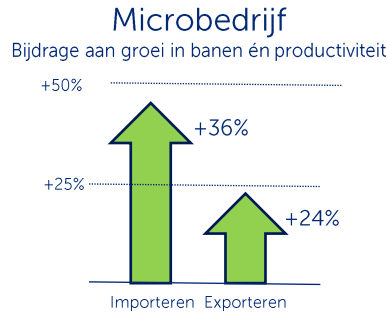
De kans om als midden te gaan kunnen in banen én productiviteit is het grootst.

Ook hier biedt groei in banen de beste uitgangspositie om vervolgens te kunnen groeien in banen én productiviteit (33 procent), nauw gevolgd door eerdere gezonde groei (32 procent). Opvallend is dat eenzelfde combinatie – in een iets mindere mate – ook kan worden bereikt door eerst te groeien productiviteit (24 procent). Of zelfs vanuit een positie van krimp in banen en productiviteit (25 procent), waarbij middenbedrijven een grote stap voorwaarts maken en zowel groeien in banen én productiviteit.

Het pad naar groei in banen én productiviteit: Internationalisering

Internationalisering helpt MKB bedrijven om te kunnen groeien in zowel productiviteit als banen. Zowel importeren als exporteren blijken een substantiële bijdrage te leveren.

MKB bedrijven die gaan importeren vergroten de vaardigheid om gezond te groeien met 22 procent. Door te gaan exporteren, wordt de mogelijkheid op productiviteitsgroei én banengroei vergroot met 20 procent.

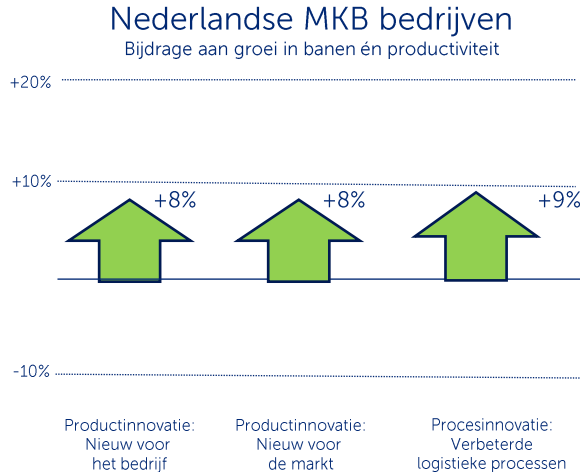


Internationalisering biedt kansen voor microbedrijven om te kunnen groeien in banen én productiviteit. Van de microbedrijven die gaan importeren en exporteren, behalen respectievelijk 36 procent en 24 procent groei in zowel banen als productiviteit.

Bij het kleinbedrijf (respectievelijk 11 en 17 procent) en het middenbedrijf (respectievelijk 2 en 15 procent) dragen importeren en exporteren in mindere mate bij aan het behalen van groei in banen én productiviteit. Dit komt omdat het overgrote deel van het midden- en kleinbedrijf al importeert of exporteert.

Het pad naar groei in banen én productiviteit: Innovatie

Product- en procesinnovatie als pad naar banen- én productiviteitsgroei



Innovatie ondersteunt Nederlandse MKB bedrijven in het bereiken van groei in banen en productiviteit. Indien MKB bedrijven de afgelopen periode nieuwe producten hebben gelanceerd die nieuw voor het bedrijf of nieuw voor de markt zijn, dan wordt de kans op gecombineerde groei met 8 procent verhoogd.

Procesinnovatie zoals het verbeteren van productiemethoden heeft geen statistisch significante rol, maar het verbeteren van logistieke processen helpt MKB bedrijven wel om groei te realiseren in banen en productiviteit (+9%).

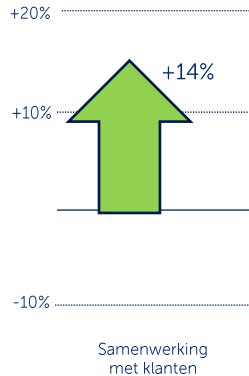
Samenwerking als pad naar banen- én productiviteitsgroei

Samenwerking met verschillende stakeholders om te innoveren kan een belangrijke bijdrage leveren om banen- en productiviteitsgroei te realiseren. Maar niet altijd.

Met name de samenwerking met klanten, in de vorm van co-creatie, een belangrijke bron van succes. Dit terwijl slechts 7 procent van de MKB bedrijven samenwerkt met klanten om te innoveren.

Samenwerking tussen MKB bedrijven en hun leveranciers, concurrenten, het hoger onderwijs, consultants, of de overheid blijkt geen significante bijdrage te leveren. Mogelijk komt dit voort uit het relatief beperkte aantal observaties dat voor deze analyses gebruikt kon worden. Databeperkingen sluiten tevens diepere inzichten over de mechanismen achter deze patronen uit. Zo betreft 'leveranciers' hier alleen leveranciers van apparatuur, materialen, componenten of software. Ook kan in deze analyse geen onderscheid gemaakt worden tussen business-to-business (B2B) en business-to-customer (B2C). Het ligt voor de hand dat de relatie leverancier-klant zeker in het B2B-segment wederkerig is. Verder onderzoek is nodig om deze samenwerkingen beter te begrijpen.

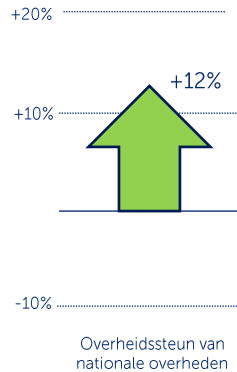
Nederlandse MKB bedrijven
Bijdrage aan groei in banen én productiviteit



Overheidssteun als pad naar banen- én productiviteitsgroei

Overheidssteun blijkt ook een belangrijke voedingsbodem te vormen voor groei in banen én productiviteit. Daarbij geldt dat overheidssteun om innovatieactiviteiten te ondersteunen vanuit nationale overheidsorganisaties of fondsen een sterk positieve effect heeft.

Nederlandse MKB bedrijven
Bijdrage aan groei in banen én productiviteit

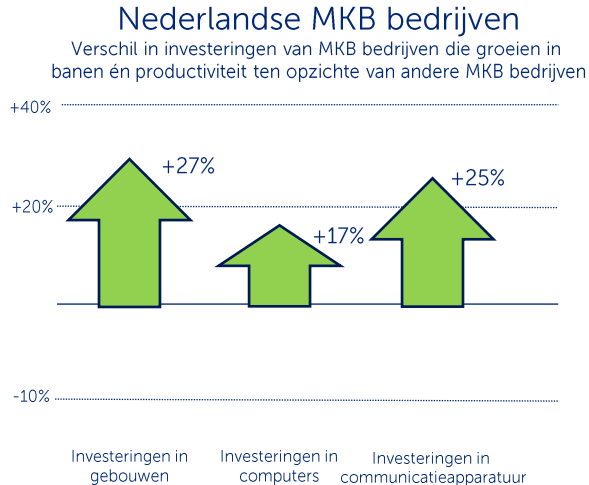


Overheidssteun voor innovatie vanuit lokale en regionale overheden en vanuit Europa blijkt geen effecten te hebben op én-én groei. Echter is dit deels te verklaren door het feit dat de gebruikte data voor deze analyse een kleinere steekproef van de populatie betreft en dat deze steunvormen relatief zelden voorkomen (resp. 4.6% en 3.3% van de bedrijven in de steekproef), wat de onderscheidende kracht van deze analyses beperkt. Verdere inzichten met een bredere steekproef zijn noodzakelijk om de effectuering te kunnen versterken.

Het pad naar groei in banen én productiviteit: Investeringsen

Investerings in gebouwen, computers en communicatieapparatuur blijken zeer te lonen in het MKB.

Investerings in machines, software en overige immateriële activa blijken geen statistisch significant effect te hebben op het bereiken van én-én groei—ondanks dat het MKB gemiddeld het meest in machines en overige immateriële activa investeert.



Slimme interventies voor een weerbaar en wendbaar MKB

Als ongeveer 10 procent van Nederlandse MKB bedrijven, dus zo'n 45,000 MKB bedrijven*, de onderstaande activiteiten gaan uitvoeren of meer gaan investeren, wat levert dat op in termen van nieuwe banen, productiviteit, toegevoegde waarde en winstgevendheid?

* Op januari 2021 waren er in totaal 447,359 MKB bedrijven; hiervan was zo'n 85% een microbedrijf, zo'n 13% een kleinbedrijf en zo'n 3% een middenbedrijf (bron: MKB in Beeld 2021; <https://www.mkb servicedesk.nl/1/mkb-in-beeld.htm>). In deze berekeningen is dus uitgegaan van 37,757 extra microbedrijven, 5,726 extra kleinbedrijven en 1,253 extra middenbedrijven die de betreffende activiteit gaan uitvoeren.

MKB bedrijven in beweging. Wat levert het op?

| 10% extra MKB bedrijven die ... gaan uitvoeren.. | Huidig gebruik | Extra banen (in FTE) | Extra productiviteit (in mln €) | Extra toegevoegde waarde (in mln €) | Extra netto resultaat (in mln €) |
|---|----------------|----------------------|---------------------------------|-------------------------------------|----------------------------------|
| Innovatiesamenwerking met afnemers | 6.60% | 3,318.90 | 295.87 | 2,624.36 | 150.67 |
| Procesinnovatie: Logistiek | 9.11% | 2,091.03 | 186.41 | 1,653.45 | 94.93 |
| Innovatiesteun nationale overheid | 20.16% | 2,963.27 | 264.16 | 2,343.16 | 134.52 |
| Productinnovatie: Nieuw voor de markt | 22.08% | 2,019.29 | 180.01 | 1,596.72 | 91.67 |
| Productinnovatie: Nieuw voor het bedrijf | 21.70% | 1,959.91 | 174.72 | 1,549.77 | 88.97 |
| Export | 60.69% | 2,304.40 | 276.35 | 2,115.80 | 124.09 |
| Import | 89.77% | 2,818.29 | 222.15 | 2,122.99 | 120.87 |
| Investering in communicatieapparatuur (in €; 1 SD = €3,386) | 1,124.21 | 858.4 | 76.52 | 678.76 | 38.97 |
| Investering in computers (in €; 1 SD = €23,595) | 11,101.61 | 829.37 | 73.93 | 655.81 | 37.65 |
| Investering in gebouwen (in €; 1 SD = €185,541) | 46,053.50 | 412.52 | 36.77 | 326.19 | 18.73 |
| Investering in overige materiele activa (in €; 1 SD = €236,756) | 101,263.40 | 1,111.70 | 99.1 | 879.06 | 50.47 |

Met name **innovatiesamenwerking met afnemers** en **logistieke procesinnovatie** hebben veel potentie: deze worden op dit moment relatief weinig gedaan door het MKB maar hebben wel grote economische impact door het stimuleren van gezonde groei. Ook **innovatiesteun vanuit de Nederlandse overheid** evenals **productinnovatie** hebben veel potentie. **Export en import** hebben relatief grote effecten, maar worden al vaak gedaan door MKB bedrijven. **Investerings** leveren minder directe effecten op.

Verschillende datasets over de periode zijn gecombineerd:

- Bedrijfsdemografisch kader (2007-2019)
- NFO (2007-2019)
- Internationale handel (2009-2019)
- CIS (2010-2018)
- Investeringen (2007-2019)
- Maatwerk COVID (2020-2021)

Alle gerapporteerde cijfers zijn op basis van regressiemodellen, controlerend voor tijdsperiode, sector en grootteklasse.

In totaal bevinden zich 438,994 onderneming/jaar-observaties in de gebruikte databases voor de periode 2007-2019; 287,105 microbedrijven, 129,377 kleinbedrijven en 22,512 middenbedrijven. ZZP'ers zijn buiten beschouwing gelaten. Voor de analyses voor import/export betreft het 231,035 observaties. Voor de analyses voor innovatie zijn dit 12,773 observaties (enkel klein- en middenbedrijf). Voor de analyses met investeringen zijn dit 24,956 observaties (enkel klein- en middenbedrijf). Voor de analyses over COVID zijn dit 133,197 observaties. Alle ondernemingen in de data betreffen NV's of BV's door het gebruik van NFO data als basis voor productiviteitscijfers. Alle cijfers omtrent productiviteit, toegevoegde waarde, en netto resultaat zijn gewinsorized op het 1^{ste} en 99^e percentiel om de invloed van uitschieters te beperken.

Groeisegmenten zijn berekend voor periodes van twee jaar: zo wordt bijvoorbeeld voor starters in 2012 (2014) gekeken of ze eind 2012 (2016) gegroeid zijn (of niet).